

**ARBETSLIVS- OCH
JÄMSTÄLLDHETSUTSKOTTETS
BETÄNKANDE 2/2013 rd**

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av arbetarskyddslagen

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 12 februari 2013 regeringens proposition med förslag till lag om ändring av arbetarskyddslagen (RP 201/2012 rd) till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet för beredning.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- äldre regeringssekreterare Jan Hjelt, arbets- och näringsministeriet
- konsultativ tjänsteman Antti Janas, social- och hälsovårdsministeriet

- jurist Marita Lepistö, Regionförvaltningsverket i Södra Finland
- teamchef Mikael Sallinen, Arbetshälsoinstitutet
- direktör Maria Löfgren, Akava rf
- expert, vicehäradshövding Katja Leppänen, Finlands Näringsliv rf
- arbetsmiljöexpert Anne Mironen, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- första vice arbetarskyddsfullmäktig Kati Puhakka, HOK-Elanto.

Dessutom har skriftliga utlåtanden lämnats av
— Mehiläinen Ab
— Förbundet för finsk handel rf.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår en ändring i den paragraf i arbetarskyddslagen som gäller utredning och bedömning av riskerna i arbetet. Lagen ska preciseras på så sätt att arbetstiderna uttryckligen ska nämnas som en av de omständigheter som kan ge upphov till sådana olägenheter och risker som arbetsgivaren ska reda ut och bedöma. Syftet med propositionen är att större uppmärksamhet ska fästas vid att reda ut och bedöma olägenhe-

ter och risker som beror på arbetstiderna. Bakgrunden till propositionen är arbetsmarknadens centralorganisationers ramavtal om tryggnad av Finlands konkurrenskraft och sysselsättning. Dessutom föreslås det att två hänvisningsbestämmelser i lagen ändras.

Lagen avses träda i kraft så snart som möjligt.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Allmänt

Med hänvisning till propositionen och övrig utredning anser utskottet att propositionen är behövlig och ändamålsenlig. Utskottet tillstyrker lagförslaget utan ändringar.

Propositionen bygger på det ramavtal som centralorganisationerna ingick hösten 2011. Där föreslogs det att arbetarskyddslagstiftningen preciseras så att den belastning som arbetstiderna innebär och dess följder för arbetsförmågan och arbetsenergin ska utredas i förväg.

Enligt 10 § i arbetarskyddslagen ska arbetsgivaren reda ut de olägenheter och risker som beror på arbetet, arbetslokalen, arbetsmiljön i övrigt och arbetsförhållandena och bedöma deras betydelse för arbetstagarnas säkerhet och hälsa. Regeringen föreslår att också arbetstiderna ska beaktas i den här riskbedömningen framöver. Begreppet arbetstid bör förstås i vid bemärkelse; utöver de omständigheter som gäller arbets- och vilotider ska man räkna med all den tid då arbetstagaren de facto är uppbunden av arbetet.

Det är mycket viktigt och behövligt att utreda och bedöma olägenheter och risker relaterade till arbetstider och den anknyttande arbetstidsbelastningen för att arbetshälsan och arbetarskyddet ska kunna förbättras, menar utskottet. Hälsoskador och olyckor som beror på dålig hantering av arbetstider orsakar stora extrakostnader och i värsta fall förtida pensioneringar bland befolkningen. Genom att ta bättre hänsyn till den belastning som beror på arbetstider kan man minska sjukfrånvaron och olyckorna och främja arbetstagarnas arbetshälsa under hela karriären.

Belastning på grund av arbetstider

Det har skett stora förändringar i arbetsmetoderna de två senaste decennierna och allt fler arbetstagare har avvikande arbetstider. Det rör sig om oregelbundna arbetstider och ökat arbete på veckoslut, kvällar och nätter. Den nya tekniken innebär att framför allt de som har expertuppgifter inte är bundna till arbetsplatsen, utan de kan

också jobba hemma, på väg till och från jobbet och när som helst under dygnet. Därför kan det hända att arbetsgivaren kräver att arbetstagaren ständigt ska vara anträffbar. Det har blivit vanligare med dold övertid, dvs. arbete utöver normal arbetstid som inte registreras och bristfällig eller obefintlig uppföljning av arbetstiden.

Omställningarna i arbetslivet har lett till att den totala tid som arbetstagarna är uppbundna av arbetet har ökat. Detta orsakar belastning som enligt undersökningar har skadliga konsekvenser. Risken för olyckor ökar, likaså minnesstörningarna och sömnstörningarna. Arbetsproduktiviteten försämras och kreativiteten försvinner. I extrema fall leder fortsatt arbetstidsbelastning till att arbetstagaren förlorar arbetsförmågan och måste pensionera sig i förtid. Utskottet ser det som ytterst angeläget att den tid som arbetstagaren faktiskt är uppbunden av arbetet vägs in i riskbedömningar av arbetstider och att de negativa konsekvenserna för arbetsförmågan effektivt minskas.

Alternativa arbetstidsmodeller

Skiftarbete orsakar också ohälsa såsom trötthet och sömnstörningar och ökar enligt dagens uppfattning risken för många sjukdomar, t.ex. cancer och hjärt- och kärlsjukdomar. Risken för olycksfall i arbetet ökar. Arbetstagarna är trötta och presterar mindre i synnerhet under tidiga morgonskift och på nattsift och om de inte har hunnit vila tillräckligt före nästa skift, t.ex. om de måste ersätta andra och arbeta dubbla skift. De faktorer som bidrar till eller stör återhämtningen har alltså lika stor betydelse för belastningen som längden på själva arbetsskiftet eller arbetsveckan.

Undersökningar visar att bra arbetstidsmodeller i hög grad kan förbättra och skydda arbetstagarnas hälsa och säkerhet i arbetet och minska riskerna. Arbetstagarnas möjlighet att påverka arbetstiderna har påvisats ha koppling till bättre upplevd hälsa och färre sjukdagar. Stressymtomen är tydligt färre när det finns möjlighet till

individuell flexibilitet och arbetstagaren själv kan påverka arbetstiderna.

Arbetshälsoinstitutet har tagit fram arbets- tidsmodeller och sådana metoder för bedömning av olägenheter och riskfaktorer i fråga om arbetstider som är lämpliga för både privat och offentlig sektor. Arbetsplatserna får fritt använda sig av dem. Lyckade och beprövade arbetstidsmodeller som bidrar till bättre ork i arbetet är bl.a. ergonomisk arbetsskiftsplanering och arbetstidsautonomi som används inom offentliga organisationer, arbetstidsbanker inom tjänstesektorn och roterande skiftsystem inom industrin. Utskottet anser det viktigt att arbetsplatserna i stor utsträckning inför bra lösningar och modeller för arbetstider.

Individuella lösningar

Det är mycket individuellt hur arbetstiderna påverkar hälsan och effekterna varierar efter livssi-

tuation. Därför bör olägenheter på grund av arbetstider också motverkas genom individuella lösningar. För enskilda arbetstagare kan lösningen bli att korta ner arbetstiden, planera in arbetstiden till en lämpligare tidpunkt eller göra arbetet lättare. För att hitta individuella lösningar och samtidigt garantera likabehandlingen av arbetstagarna är det viktigt att på arbetsplatserna försöka ta fram gemensamt överenskomna spelregler, så att enskilda arbetstagares arbetstider och arbetstidsarrangemang inte leder till konflikter eller extra belastning.

Utskottets förslag till beslut

Riksdagen

godkänner lagförslaget utan ändringar.

Helsingfors den 20 mars 2013

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Tarja Filatov /sd
vordf. Anne-Mari Virolainen /saml
medl. Anna Kontula /vänst
Lea Mäkipää /saf (delvis)
Merja Mäkisalo-Ropponen /sd
Elisabeth Naucélér /sv
Annika Saarikko /cent

Kristiina Salonen /sd
Arto Satonen /saml
Mikko Savola /cent
Eero Suutari /saml
Katja Taimela /sd
Jani Toivola /gröna
Maria Tolppanen /saf (delvis).

Sekreterare var

konsultativ tjänsteman Marjaana
Kinnunen.